

Toimintaohjelma

Neuvolatoiminnan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä lasten ja nuorten ehkäisevän suun terveydenhuollon järjestämisestä

Pirkkalan yhteistoiminta-alue

15.5.2019

Sisällysluettelo

1.	JOHDANTO.....	3
2.	VÄESTÖENNUSTEET	4
3.	ÄITIYSNEUVOLAN TOIMINTAOHJELMA	6
3.1	Äitiysneuvolatoiminnan tavoitteet ja tehtävät	6
3.2	Tarkastukset äitiysneuvolassa	6
3.3	Äitiysneuvolatoiminta Pirkkalan yhteistoiminta-alueella.....	7
3.4	Perhesuunnitteluneuvolatoiminnan tavoitteet ja tehtävät.....	8
3.5	Äitiys- ja perheneuvolan henkilöstö ja asiakkaat	8
3.6	Terveystapaamiset ja vastuutahot äitiysneuvolassa.....	10
3.7	Moniammatillinen yhteistyö.....	11
3.8	Huomioitavaa äitiys- ja perhesuunnitteluneuvoloitten työstä.....	11
4.	LASTENNEUVOLAN TOIMINTAOHJELMA.....	13
4.1	Lastenneuvolatoiminnan tavoitteet ja tehtävät.....	13
4.2	Tarkastukset lastenneuvolassa.....	13
4.3	Lastenneuvolatoiminta Pirkkalan yhteistoiminta-alueella.....	14
4.4	Lastenneuvolan henkilöstö ja asiakkaat.....	14
4.5	Terveystapaamiset ja vastuutahot lastenneuvolassa	16
4.6	Moniammatillinen yhteistyö.....	17
4.7	Huomioitavaa lastenneuvolatyöstä.....	18
5.	KOULU- JA OPISKELUTERVEYDENHUOLLON TOIMINTAOHJELMA	19
5.1	Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tavoitteet ja tehtävät	19
5.2	Kouluterveydenhuollon tarkastukset Pirkkalan yhteistoiminta-alueella.....	19
5.3	Opiskeluterveydenhuollon tehtävät ja tarkastukset	20
5.4	Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstö ja asiakkaat.....	20
5.5	Terveystapaamiset ja vastuutahot kouluterveydenhuollossa.....	22
5.6	Terveystapaamiset ja vastuutahot opiskeluterveydenhuollossa.....	25
5.7	Moniammatillinen yhteistyö.....	26
5.8	Huomioitavaa koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta	26
6.	TOIMINTAOHJELMAN TOTEUTUKSEN SEURANTA JA PÄIVITTÄMINEN	28
7.	TAUSTAMATERIAALI	29

1. JOHDANTO

Kansanterveyslain (66/1972) 14 §:n mukaan kansanterveystyöhön kuuluvina kunnan tehtävinä on mm. huolehtia kunnan asukkaiden terveysneuvonnasta ja terveystarkastuksista mukaan lukien ehkäisyneuvonta, raskaana olevien naisten ja lasta odottavien perheiden ja alle kouluikäisten lasten sekä heidän perheidensä neuvolapalvelut, sekä ylläpitää koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa sekä suun terveydenhuoltoa. Lisäksi lasten ja nuorten ehkäisevistä terveyspalveluista säädetään terveydenhuoltolaissa (1326/2010) ja valtioneuvoston asetuksessa neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011).

Edellä mainitun asetuksen tavoitteena on taata riittävät yhtenäiset ja alueellisesti tasa-arvoiset palvelut, vahvistaa terveyden edistämistä sekä tehostaa varhaista tukea ja syrjäytymisen ehkäisyä. Asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia kunnallisessa terveydenhuollossa. Asetuksessa tarkoitettujen toiminnan tulee kattaa jokaisessa kunnassa kaikki odottavat naiset ja perheet, sekä lapset ja nuoret oppivelvollisuuden päättymiseen saakka ja lisäksi kaikki erikseen määritellyn opiskeluterveydenhuollon piiriin kuuluvat opiskelijat. Lisäksi asetus ohjaa, että kunnan kansanterveystyöstä vastaavan viranomaisen on hyväksyttävä yhtenäinen toimintaohjelma neuvolatyölle, koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle sekä lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuollolle. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2009:20, 22–23.)

Toimintaohjelma on osa kunnan laajempaa toiminta- ja taloussuunnitelmaa. Toimintaohjelman tulee liittyä lastensuojelulain (417/2007) edellyttämään kokonaissuunnitelmaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi. Toimintaohjelma laaditaan alle kouluikäisten lasten palveluja koskien yhdessä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun kanssa. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toimintaohjelma valmistellaan yhteistyössä muun oppilas- ja opiskelijahuollon sekä sosiaali- ja opetustoimen kanssa. Toimintaohjelmassa on huomioitava tiedonsaantioikeutta ja itsemääräämisoikeutta koskevat säännökset sekä tiedonkulun laillisuus (Laki potilaan oikeuksista ja asemasta 785/1992). Toiminnan järjestämisessä on myös otettava huomioon lapsen, nuoren ja koko perheen oikeus osallistua ja saada tukea.

Lastensuojelulaki (417/2007) velvoittaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraamiseen ja edistämiseen kunnan *viranomaisten yhteistyönä*. Toimintaohjelman yhteisvalmistelun tavoitteena on, että kunnan eri toimialojen palvelut täydentävät toisiaan ja muodostavat asiakkaan näkökulmasta kattavan ja mielekkään kokonaisuuden. Toimintaohjelman laatimisen myötä eri toimialat samalla verkottuvat toimimaan yhdessä lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistäjinä. Kattavalla toimintaohjelmalla halutaan varmistaa, että väestö saa kuntien eri toimipisteissä yhtenäiset palvelut. Yhtenäinen toimintaohjelma selkiyttää myös työntekijän työtä sekä helpottaa moniammatillista yhteistyötä. Toimintaohjelma mahdollistaa lisäksi toiminnan toteutumisen seurannan yhteistoiminta-alueella.

Pirkkalan yhteistoiminta-alueen toimintaohjelmassa kuvataan asetuksen mukainen toiminta perhesuunnittelu-, äitiys- ja lastenneuvolassa, koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa sekä suun terveydenhuollossa lasten ja nuorten ehkäisevän hammashuollon osalta. Toimintaohjelmaan on koottu palveluiden toiminnot ja sisällöt eli menettelytavat, työnjako ja yhteistyötahot. Tämä on Pirkkalan yhteistoiminta-alueelle laaditun toimintaohjelman 3. päivitys.

2. VÄESTÖENNUSTEET

Alla olevissa taulukoissa (taulukot 1–4) on kuvattuna Tilastokeskuksen laatima väestöennuste vuosina 2018–2028 (ikävuodet 0–6 ja 7–19) olettaen väestökehityksen jatkuvan samanlaisena edellisvuosiin verrattuna. Seuraavan kymmenen vuoden kuluessa Pirkkalassa asuvien nuorten (yli 13-vuotiaat) määrä näyttää kasvavan voimakkaasti (taulukko 3), mutta muiden ikäryhmien osalta kasvu on maltillisempaa tai siinä ei oleteta tapahtuvan muutoksia (taulukko 1 ja 3). Vesilahdessa 5- ja 6-vuotiaiden määrän oletetaan laskevan (taulukko 2), mutta muiden ikäryhmien osalta ennusteessa ei odoteta tapahtuvan merkittäviä muutoksia (taulukko 4).

Taulukko 1. Väestöennuste 0–6-vuotiaat vuosina 2018–2028 **Pirkkala** (Tilastokeskus)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
0 v.	260	262	264	264	266	266	266	266	264	264	263
1 v.	269	272	273	276	276	276	276	276	276	275	275
2 v.	273	274	277	278	280	281	282	282	282	281	280
3 v.	276	280	283	285	285	288	288	288	289	289	287
4 v.	283	282	285	287	291	291	293	294	294	294	294
5 v.	285	286	283	287	289	292	293	294	295	295	295
6 v.	295	285	285	285	287	289	291	293	293	295	295

Taulukko 2. Väestöennuste 0–6-vuotiaat vuosina 2018–2028 **Vesilahti** (Tilastokeskus)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
0 v.	42	42	42	42	41	41	41	41	41	41	41
1v.	47	47	46	45	46	46	46	46	46	45	44
2 v.	50	49	50	51	50	50	49	49	49	49	49
3 v.	53	53	52	52	53	52	52	52	52	51	52
4 v.	53	56	56	55	55	56	56	55	55	55	55
5 v.	65	55	59	58	58	56	57	58	56	58	56
6 v.	76	69	59	63	61	63	62	61	63	61	62

Taulukko 3. Väestöennuste 7–19 -vuotiaat vuosina 2018–2028 **Pirkkala** (Tilastokeskus)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
7 v.	312	298	288	287	287	290	292	293	297	296	297
8 v.	292	314	302	290	290	289	292	295	296	297	300
9 v.	296	293	314	304	291	290	290	292	294	297	297
10 v.	272	296	293	314	303	292	292	292	293	296	298
11 v.	276	273	298	294	315	305	292	291	291	293	295
12 v.	262	275	272	295	292	312	302	290	291	289	291
13 v.	283	262	274	271	294	290	310	301	289	289	288
14 v.	282	285	264	276	273	296	292	311	302	290	289
15 v.	260	280	282	263	275	272	295	291	308	301	290
16 v.	224	254	274	276	257	269	267	288	285	301	293

17 v.	201	216	245	265	267	249	259	258	277	274	290
18 v.	229	195	200	224	244	245	230	240	239	255	252
19 v.	167	191	165	169	186	204	206	193	202	202	214

Taulukko 4. Väestöennuste 7–19 -vuotiaat vuosina 2018–2028 **Vesilahti** (Tilastokeskus)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
7 v.	67	76	68	59	63	61	62	62	61	62	62
8 v.	73	67	76	68	60	63	61	62	61	62	61
9 v.	85	73	67	77	68	61	64	63	63	63	63
10 v.	78	85	74	67	77	67	61	62	64	62	63
11 v.	60	79	86	74	68	78	69	64	64	64	64
12 v.	86	60	78	86	75	70	78	69	63	66	65
13 v.	81	86	61	78	85	74	69	78	69	62	65
14 v.	72	80	84	62	78	84	74	68	77	69	62
15 v.	82	72	80	83	60	78	83	74	68	77	68
16 v.	81	77	68	75	79	57	75	78	71	65	74
17 v.	60	77	74	67	73	77	55	72	76	68	62
18 v.	51	53	69	65	59	64	68	51	63	68	62
19 v.	51	42	41	53	51	47	51	53	41	50	54

Väestöennusteet antavat viitteitä siitä, että varsinkin yli 13-vuotiaiden pirkkalalaisten nuorten koulu- ja opiskeluterveydenhuoltopalveluiden ja 4–5-vuotiaiden vesilahtelaisten lasten neuvolapalveluiden tarve tulee kasvamaan vuosina 2018–2028.

3. ÄITIYSNEUVOLAN TOIMINTAOHJELMA

3.1 Äitiysneuvolatoiminnan tavoitteet ja tehtävät

- Tukea odottavan äidin terveyttä ja hyvinvointia sekä edistää turvallista raskautta.
- Raskauden aikaisten häiriöiden ja ongelmien varhainen tunnistaminen ja sikiön terveyden turvaaminen.
- Edistää odottavan perheen hyvinvointia; ohjata vanhempia koko perheen terveyttä edistävien valintojen tekemisessä.
- Tukea parisuhdetta ja vanhemmuutta odotus- ja lapsivuodeaikana
- Kartoittaa vanhemman/vanhempien kanssa heidän voimavarojaan sekä perhettä kuormittavia tekijöitä ja tarjota varhaista tukea sitä tarvitseville.
- Varhaisen vuorovaikutuksen ja imetyksen tukeminen
- Seksuaaliterveyden edistäminen

3.2 Tarkastukset äitiysneuvolassa

Asetuksen mukaan

- Kunnan on järjestettävä lasta odottavalle perheelle *vähintään yksi laaja terveystarkastus*, johon kutsutaan molemmat vanhemmat. Laajassa terveystarkastuksessa ennakoitaan vauvan syntymää, keskustellaan muuttuvan perhetilanteen herättämistä odotuksista ja peloista, perheen sosiaalisista suhteista ja voimavaroista. Perheen elinolojen, vanhempien terveyden ja hyvinvoinnin, parisuhteen ja vanhemmuuden selvittämisessä hyödynnetään valtakunnallisia, strukturoituja kyselylomakkeita (parisuhteen roolikartta, Audit-päihdekysely jne.)
- Kunnan on järjestettävä ensimmäistä lastaan odottavalla perheelle *vähintään yksi suun terveydentilan ja hoidon tarpeen arvio*.
- Kunnan on järjestettävä *moniammatillisesti toteutettua perhevalmennusta*, johon sisältyy vanhempainryhmätoimintaa.
- Ensimmäistä lastaan odottavan tai ensimmäisen lapsensa saaneen perheen luokse on *tehtävä kotikäynti*.

Vuoden 2013 äitiysneuvolasuosituksen mukaan

Vuoden 2013 äitiysneuvolasuosituksissa määräaikaista terveystarkastuskäyntejä suositellaan matalan riskin raskauksissa aiempaa vähemmän ja pyritään aikaisempaa enemmän yksilölliseen, tarpeen mukaiseen terveyden ja hyvinvoinnin seurantaan ja edistämiseen.

3.3 Äitiysneuvolatoiminta Pirkkalan yhteistoiminta-alueella

Raskaudenaikaiset seurantakäynnit

Raskausviikot	Tarkastuksen suorittaja	Sisältö
	terveydenhoitaja	ensikontakti: puhelimesta tai käynti terveydenhoitajalla
8–10	terveydenhoitaja	ensikäynti terveydenhoitajalla
15	terveydenhoitaja ja lääkäri	laaja terveystarkastus: terveydenhoitajan ja lääkärin yhteisvastaanotto (40 min)
22–24	terveydenhoitaja	terveydenhoitajan käynti
26–28	terveydenhoitaja	terveydenhoitajan käynti ensisynnyttäjille (uudelleensynnyttäjille vapaaehtoinen)
30–32	terveydenhoitaja	terveydenhoitajan käynti
35–36	terveydenhoitaja ja lääkäri	ultraääni + cx-tutkimus (uä-tutkimus vain Pirkkalassa)
37–41	terveydenhoitaja	terveydenhoitaja käynnit 2 viikon välein, tarvittaessa tiheämmin

Käynnit synnytyksen jälkeen

Äitiysneuvolan terveydenhoitaja tekee kotikäynnin noin viikon kuluttua synnytyksestä	Jälkitarkastus tehdään noin 5–12 viikkoa synnytyksestä, tarkastuksen suorittavat äitiysneuvolan terveydenhoitaja ja neuvolalääkäri
--	--

Perhevalmennus

Perhevalmennuksessa on viisi (5) tapaamiskertaa, jotka kestävät 1–1½ tuntia sekä 2 tuntia synnytysvalmennusta. Perhevalmennukseen voivat osallistua ensisynnyttäjät puolisoineen tai tukihenkilön kanssa, myös Vesilahdelta.

Suun terveydentilan ja hoidon tarpeen arvio

Perhevalmennuksen yhteydessä hammashuolto järjestää tilaisuuden, jossa jaetaan tietoa suun sairauksista, niiden synnystä, ehkäisemisestä ja hoidosta. Kyseessä on ryhmässä annettava maksuton neuvontakäynti, jonka tarkoituksena on edistää ja ylläpitää koko perheen suun terveyttä. Tulevat vanhemmat voivat varata ajan hammashoitolassa tapahtuvalle maksulliselle yksilökäynnille. Tämä käynti on vastaanotolla tehtävä hoidon tarpeen arviointi.

3.4 Perhesuunnitteluneuvolatoiminnan tavoitteet ja tehtävät

Perhesuunnitteluneuvolan tavoitteena on

- tarjota seksuaali- ja lisääntymisterveyden palveluita kuntalaisille
- tarjota tietoa ja tukea kuntalaisille perhesuunnittelussa
- antaa tietoa ehkäisymenetelmistä sekä tarjota kuntalaisille vakiintuneen käytännön mukaisesti ensimmäinen ehkäisymenetelmä (ehkäisytablettien aloitusannos tai kierukka) maksutta
- ennaltaehkäistä ei-toivottuja raskauksia sekä ohjata niiden hoidossa
- seksitautien torjunta
- antaa seksuaalineuvontaa ja ehkäistä seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa
- tarjota tukea lapsettomuudesta kärsiville
- erilaisten asiakasryhmien huomioiminen palveluissa, esimerkiksi maahanmuuttajat ja vähemmistöryhmät

3.5 Äitiys- ja perheneuvolan henkilöstö ja asiakkaat

Henkilöstöresurssit 2019

Pirkkalan äitiys- ja perhesuunnitteluneuvolassa työskentelee neljä (4) terveydenhoitajaa. Lääkärin työpanos on n. 80 % kokonaistyöajasta. Lääkärin vastaanottoja on äitiysneuvolassa tällä hetkellä neljänä (4) päivänä viikossa. Pirkkalan äitiys- ja perhesuunnitteluneuvolassa toteutetaan lääkärin ja terveydenhoitajan yhteisvastaanottoa. Perhetyöntekijän työpanoksella voidaan tarjota lisätukea vanhemmuuteen kasvamiseen jo odottaville perheille.

Vesilahdella terveydenhoitajat työskentelevät väestövastuuperiaatteella, jolloin sama terveydenhoitaja huolehtii alueensa äitiys- ja perhesuunnitteluneuvolan ja lastenneuvolan palveluista. Vesilahdella on kaksi terveydenhoitajan vakanssia. Lääkärin vastaanottoa on äitiysneuvolassa noin 3h/vko.

Henkilöstöresurssit (Pirkkala)	4 th:n työpanos (sis. perhesuunnitteluneuvolan)	194 synnytystä vuonna 2018 n. 49 lasta / th + n. 167 perhesuunnittelu-asiakasta / th Suositus: väh. 38 - max 76 synnytystä / th
Henkilöstöresurssit (Vesilahti)	2 th:n työpanos (Väestövastuu sisältää äitiys- ja perhesuunnittelun, lastenneuvolan ja osittain kutsunnat)	33 synnytystä vuonna 2018 n. 17 lasta/th + n. 38 perhesuunnittelu-asiakasta/ th

Syntyneiden lasten määrä

Pirkkala

Vuonna 2015 syntyneet	Vuonna 2016 syntyneet	Vuonna 2017 syntyneet	Vuonna 2018 syntyneet
234	232	204	194

Vesilahti

Vuonna 2015 syntyneet	Vuonna 2016 syntyneet	Vuonna 2017 syntyneet	Vuonna 2018 syntyneet
44	44	41	33

Käynnit äitiys- ja perhesuunnitteluneuvolassa		2016	2017	2018
Pirkkala				
äitiysneuvola				
	lääkäri	1104	1114	953
	terveydenhoitaja	3310	3116	3007
perhesuunnitteluneuvola				
	lääkäri	599	647	596
	terveydenhoitaja	891	953	856
Vesilahti				
äitiysneuvola				
	lääkäri	69	105	108
	terveydenhoitaja	585	443	312
perhesuunnitteluneuvola				
	lääkäri	26	26	42
	terveydenhoitaja	158	109	92

3.6 Terveystapaamiset ja vastuutahot äitiysneuvolassa

Toimenpide	Mitä tehdään?	Miten tehdään?	Vastuutaho
Raskauden määräaikaistarkastukset	1. Käynnit terveydenhoitajan vastaanotolla 2. Käynnit lääkärillä	1. 10–12 käyntiä raskauden aikana; suositusten mukaiset sisällöt 2. kaksi käyntiä lääkärillä	1. äitiysneuvolan terveydenhoitaja 2. äitiysneuvolan lääkäri
Laaja-alainen terveys-tarkastus	Odotusaikana 1 laaja terveystarkastus	Lääkäri ja th yhdessä, ns. laaja terveystarkastus raskausviikolla 15. Kartoitetaan koko perheen hyvinvointi, voimavarat ja erityistarpeet	äitiysneuvolan th + lääkäri
E erityisen tuen tarpeen tunnistaminen	<u>Tunnistetaan:</u> -vanhempien vakavat sairaudet -päihdeongelmat -mielenterveysongelmat -lähisuhdeväkivalta -perheen toimeentulovaikeudet	Perheen hyvinvointiin liittyvät arviointimenetelmät: -BMI (painoindeksi) - odottavan perheen vanhemmuuden voimavarat-lomake - tupakointi - Audit-testi(alkoholinkäyttö) -tarvittaessa perheväkivaltakysely - EPDS-mielialakyselylomake	äitiysneuvolan terveydenhoitaja / lääkäri perheohjaaja
Seulonta-tutkimukset	Ultraääni-tutkimukset Veritutkimukset Virtsatutkimukset Paino Kohdunpohjan korkeus Sikiön sydänäänet Verenpaineen mittaus Sikiöseulonnat	Uä-tutkimukset x 2 raskauden aikana veriryhmä, vasta-aineet, Hepatiitti, HIV, seerumiseulat Hemoglobiini, PLV(virtsanäyte), sokerirasitus Tarvittaessa MRSA Saga-laite (sikiön sydänäänten kuuntelulaite) Tarv. sikiön DNA	äitiysneuvolan lääkäri Laboratoriokeskus äitiysneuvolan th Terveystalo / Tre
Kotikäynnit	Ensisynnyttäjille raskausaikana Synnytyksen jälkeen	Kotikäynti Kotikäynti	perhetyönohjaaja äitiysneuvolan th
Isyyden tunnustaminen ja yhteishuoltosopimus	Isyyden tunnustuksen vastaanottaminen ja yhteishuoltosopimuksen tekeminen		neuvolan th
Perhevalmennus	Pirkkalan tk:ssa järjestetään perhevalmennusta nonstop (5 x sarja) + synnytysvalmennustunti - erillinen ohjelma	- ristiäisasiat -suun terveys -imetys ja lapsivuodeaika -parisuhde - vauvanhoito -vanhemmuus	srk:n edustaja suuhygienisti äitiysneuvolan th lastenneuvolan th kättilö TAYS perheohjaaja ja psykologi

Jaettava materiaali	Pirkkalan äitiysneuvolassa laaditun perhedytysoppaan mukaan	Jaetaan neuvolakäyntien yhteydessä tai ohjataan asiakas sähköisen materiaalin pariin (mm. IPANA)	äitiysneuvolan th
---------------------	---	--	-------------------

Lisäksi perhevalmennuksen yhteydessä suun terveydenhuollon suuhygienisti toteuttaa ryhmäkäyntinä suun terveystseuvontaa.

3.7 Moniammatillinen yhteistyö

Pirkkalan yhteistoiminta-alueella äitiys- ja perhesuunnitteluneuvola toimii hyvin laajasti yhteistyöverkoston kanssa:

- Varhaiskasvatus
Perheen ja äidin jaksamista tuetaan myöntämällä tarvittaessa hoitopaikka perheen vanhemmalle lapselle raskauden aikana
- Perhetyö:
Perheoaja kuuluu lapsiperhetyöryhmään
- Lastensuojelu:
Ennakollisen lastensuojeluilmoituksen tekeminen silloin, kun syntyvän lapsen hyvinvointi on vaarantumassa esim. äidin päihteiden käytön vuoksi
- Päihdepalvelut:
Yhteistyö terveyskeskuksen päihdehoitajan ja Päiväperhon (päihdeongelmaisten perheiden tukipalvelupiste, ostopalveluna Tampereen kaupungilta), sosiaalipalveluiden ja TAYS:n kanssa
- Mielenterveyspalvelut:
EPDS- seulonta (synnytyksen jälkeisen masennuksen tunnistaminen), yhteistyöverkostot kunnan sisällä (psykologi, perheneuvola)
- Fysioterapia:
Raskaana oleville tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa raskauden ajan liikunnasta terveyskeskuksen kuntoneuvolassa
- Ravitsemusterapia:
Ravitsemusterapeutin palvelut tarvittaessa
- Pirkkalan seurakunta:
Osallistuu perhevalmennuksen toteuttamiseen (parisuhde, ristiäiset)
- Erikoissairaanhoido:
 - Koulutuspäivät 1–2 x/v TAYS:ssa, yhteiset hoitolinjaukset
 - ALUE IPANA (sähköinen äitiyshuollon synnytystietojärjestelmä) + sähköinen lähete äitiyspoliklinikalle ja synnytysvastaanotolle (saumaton tiedonkulku)
- Ensi- ja turvakodit

3.8 Huomioitavaa äitiys- ja perhesuunnitteluneuvolojen työstä

- Pirkkalassa on neljä äitiys- ja perhesuunnitteluneuvolan terveydenhoitajaa sekä yksi neuvolan yhteinen varahenkilö. Kunta on jaettu neljään alueeseen, ja tällä hetkellä henkilöstömitoitus on suositusten mukainen.
- Äitiysneuvolaoppaan (2013) henkilöstömitoitussuosituksen mukaan yhtä terveydenhoitajaa kohden saa olla noin 76 synnytystä/vuosi, kun tehdään vain äitiysneuvolatyötä. Yhteistoiminta-alueella äitiysneuvolan terveydenhoitajat vastaavat myös perhesuunnitteluneuvolan toiminnasta.

- Vesilahdella terveydenhoitajien ja lääkäreiden resurssit riittävät tällä hetkellä äitiys- ja perhesuunnitteluneuvolan tarpeisiin (väestövastuu).
- Isyyslaki uudistui vuonna 2016, ja isyyden voi tunnustaa jo äitiysneuvolassa.
- Äitiyslaki astui voimaan huhtikuussa 2019, ja äitiyden voi tunnustaa jo äitiysneuvolassa.
- Vuonna 2018 aloitettiin matalan kynnyksen imetyspoliklinikkatoiminta, minne asiakas voi tulla ilman ajanvarausta saamaan tukea varhaiseen vuorovaikutukseen ja imetykseen. Imetyspoliklinikalla toimii äitiysneuvolan terveydenhoitajat, joilla on imetysohjaajakoulutus.
- Vuodelle 2019 on suunnitteilla preraskauskäyntien tarjoaminen raskautta suunnitteleville asiakkaille.
- Palvelun tarvetta ja mahdollisia resurssien lisätarpeita tarkastellaan vuosittain talousarvion laatimisen yhteydessä.

4. LASTENNEUVOLAN TOIMINTAOHJELMA

4.1 Lastenneuvolatoiminnan tavoitteet ja tehtävät

Lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden sekä perheiden hyvinvoinnin edistäminen perheiden yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.

Lisäksi tavoitteena on

- valtakunnallisen rokotusohjelman mukaisten rokotusten antaminen ja lasten rokotussuojan ylläpitäminen.
- vanhempien auttaminen tunnistamaan omia voimavarojaan ja perhettä kuormittavia tekijöitä sekä varhaisen tuen tarjoaminen perheen ongelmatilanteissa moniammatillista yhteistyötä hyödyntäen.
- vanhempien tukeminen turvallisen aikuisuuden sisältävään ja lapsilähtöiseen kasvatustapaan.
- lastenneuvolatoiminnan kehittäminen ja aloitteiden tekeminen toimintamallien luomiseksi moniongelmaisten perheiden auttamiseksi.

4.2 Tarkastukset lastenneuvolassa

Asetuksen mukaan

- Lapselle on järjestettävä *ensimmäisen ikävuoden aikana vähintään yhdeksän* terveystarkastusta, joista kuusi (6) terveydenhoitajan tarkastusta, kaksi (2) terveydenhoitajan ja lääkärin yhteistä terveystarkastusta 4–6 viikon ja 8 kuukauden ikäisille lapsille sekä *laaja terveystarkastus 4 kuukauden iässä*.
- 1–6 -vuotiaana lapselle on järjestettävä *vähintään kuusi terveystarkastusta*, joihin sisältyvät *laaja terveystarkastus 18 kuukauden ja 4 vuoden iässä*. Yhteen terveystarkastukseen on sisällytettävä terveydenhoitajan *arvio suun terveydentilasta*.
- Alle kouluikäiselle lapselle on järjestettävä *suun terveystarkastus 1- tai 2-vuotiaana, 3- tai 4-vuotiaana ja 5- tai 6-vuotiaana*.

Alle kouluikäisen lapsen terveystarkastuksessa on selvitettävä tarkastettavan ikävaiheen ja yksilöllisen tarpeen mukaan kasvua, kehitystä ja hyvinvointia haastattelulla, kliinisillä tutkimuksilla ja muilla menetelmillä. Laajaan terveystarkastukseen sisältyy vanhempien haastattelu ja koko perheen hyvinvoinnin selvittäminen. Huoltajan suostumuksella laajaan terveystarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatuksen henkilökunnan arvio lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista päivähoidossa.

4.3 Lastenneuvolatoiminta Pirkkalan yhteistoiminta-alueella

Alla olevassa taulukossa on lueteltu lastenneuvolan tarkastukset 0–6 v lapsille.

Lapsen ikä	Terveystarkastuksen tekijä	Huom.
2 vko	Terveydenhoitaja (kotikäynti)	Vesilahdella kotikäynti noin yhden viikon iässä
1 kk	Lääkäri + terveydenhoitaja Vesilahdella terveydenhoitaja	
6 vko	Terveydenhoitaja Vesilahdella lääkäri ja terveydenhoitaja	Vesilahdella samalla äidin jälkitarkastus
2 kk	Terveydenhoitaja	Vesilahdella ryhmäneuvola
3 kk	Terveydenhoitaja	
4 kk	Lääkäri + terveydenhoitaja	Laaja terveystarkastus
5 kk	Terveydenhoitaja	
6 kk	Terveydenhoitaja	Ryhmäneuvola (Pirkkala ja Vesilahti)
8 kk	Lääkäri + terveydenhoitaja	
12 kk	Terveydenhoitaja	
18 kk	Lääkäri + terveydenhoitaja	Laaja terveystarkastus
2 v.	Terveydenhoitaja	
3v.	Terveydenhoitaja	
4 v.	Lääkäri ja terveydenhoitaja	Laaja terveystarkastus
5 v.	Terveydenhoitaja	
6 v.	Terveydenhoitaja	

Suun terveydentilan ja hoidon tarpeen arvio

Suun terveydenhuollon tarkastukset tehdään 1-, 3-, ja 5- vuoden ikäisille lapsille. 4- ja 6 -vuotiaiden tarkastukset yksilöllisen tarpeen mukaan.

4.4 Lastenneuvolan henkilöstö ja asiakkaat

Henkilöstöresurssit 2019

Pirkkalassa on viisi (5) lastenneuvolatyötä tekevää terveydenhoitajaa + 1 yhteinen neuvolan varahenkilö. Kunta on jaettu viiteen lastenneuvolapiiriin ja neuvoloissa on kirjoilla noin 1700 alle kouluikäistä lasta. Lääkärityöpanosta on käytettävissä 4 päivänä viikossa yht. 28 h/vko. Perheohjaajan työpanoksella voidaan tarjota lisätukea vanhemmuuteen kasvamiseen jo odottaville perheille.

Vesilahdella terveydenhoitajien ja lääkärin resurssia laskettaessa on huomioitava, että väestövastuuneuvolat sisältävät äitiys- ja perhesuunnittelun, lastenneuvolan ja kutsuntatarkastukset. Terveydenhoitajia on väestövastuutyössä 2,0. Lääkärin vastaanottoa lastenneuvolassa on yhteensä noin 9h/vko.

Käynnit lastenneuvolassa		2016	2017	2018
Pirkkala				
	lääkäri	1642	1581	1530
	terveydenhoitaja	6337	6103	5704
	perheohjaaja	319	336	291
Vesilahti				
	lääkäri	159	178	198
	terveydenhoitaja	1078	990	1325

Henkilöstö- resurssit (Pirkkala)	5 th:n työpanos + perheohjaaja Lääkäri lastenneuvolassa 4pv viikossa n. 28 h	Lastenneuvolan kirjoilla noin 1700 alle 7- vuotiasta Suositus: 340-400 lasta/th
Henkilöstö- resurssit (Vesilahti)	2 th:n työpanos Lääkäri on väestövastuuneuvolassa 5h/vko	Lastenneuvolan kirjoilla noin 380 alle 7- vuotiasta

4.5 Terveystapaamiset ja vastuutahot lastenneuvolassa

Toimen-pide	Mitä tehdään?	Miten tehdään?	Vastuutaho	Huomattavaa
Määräaikaistarkastukset	1. Terveystarkastuksen tekemät tarkastukset 2. Lääkärin tekemät tarkastukset	Ensimmäisen vuoden aikana: 2 vko, 4vko, 6 vko, 2 kk, 3 kk, 4 kk, 5 kk, 6 kk, 8 kk ja 1 v 1-6 ikävuoden aikana: 18 kk, 2v, 3 v, 4v, 5 v ja 6v Lääkäri mukana seuraavissa: 4 vko, 4 kk, 8 kk, 18 kk, 4 v	Lastenneuvolan terveydenhoitaja ja lääkäri	Ryhmäneuvola 6 kk iässä
Näistä laaja-alaisia terveys-tarkastuksia	Laajat terveys-tarkastukset: 4 kk, 18 kk ja 4 v ikäisenä	Lääkärin ja th:n yhdessä tekemä tarkastus päivähoiton henkilökunnan arvio lapsesta huoltajan suostumuksella	Lastenneuvolan terveydenhoitaja ja lääkäri	Lääkärintarkastus 30 min
Seulonta-tutkimukset	kasvuun ja kehitykseen liittyvät tutkimukset, perheen hyvinvoinnin, jaksamisen ja keskinäisen vuorovaikutuksen tukeminen	-perheen voimavarat -audit (päihdekysely) -perheen tupakointi -varhainen vuorovaikutus -mielialakysely -näkö ja kuulo -paino, pituus, päänympäryys -LENE-testit, SDQ-testi -verenpaine 4v	Lastenneuvolan terveydenhoitaja ja lääkäri	Yhteistyö varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa tiivistä; päivähoiton lausunnot lapsen kehittymisestä
Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen	<u>Tunnistetaan:</u> -vanhempien vakavat sairaudet -päihde-ongelmat -mielenterveys-ongelmat -läheisväkivalta -perheen toimeentuloon tai elinoloihin liittyvät ongelmat	Lähetekriteerit sovittu: -fys.terapiaan -perheneuvolaan -puheterapiaan -tk-psykologille -lastensuojeluun varhaiskasvatus yhteistyö-> kuntoutuspalaverit + yhteiset palaverit päiväkodin johtajien ja erityisopettajien kanssa	Lastenneuvolan terveydenhoitaja ja lääkäri	
Kotikäynnit	Lastenneuvolan th:n tekemä kotikäynti	Kotikäynti tehdään yleensä lapsen ollessa 2 viikon ikäinen	Lastenneuvolan terveydenhoitaja	

Jaettava materiaali	Perehdytysoppaan mukaan	Jaetaan neuvola-käyntien yhteydessä tai ohjataan asiakas sähköisten materiaalien pariin	Lastenneuvolan terveydenhoitaja	
---------------------	-------------------------	---	---------------------------------	--

Suun terveydenhuolto:

Toimenpide	Mitä tehdään?	Vastuutaho
1-vuotiskäynti	Suun terveystarkastus, imemis-, ravinto- ja harjaustottumukset, fluorisuositukset, kariestartunta, hammasharja ja ohjelehtinen	hammashoitaja
3-vuotiskäynti	Suun terveystarkastus, purennan tarkastus ravintotottumukset ja harjausohjaus, ksylitolin käyttö, hammasharja ja ohjelehtinen	hammashoitaja tai suuhygienisti
4-vuotiskäynti, vain riskiryhmille	Suun terveystarkastus, purennan tarkastus ravintotottumukset ja harjausohjaus, ksylitolin käyttö, hammasharja ja ohjelehtinen	suuhygienisti
5-vuotiskäynti	Suun terveystarkastus, purenta, 1-vaihduntavaihe, harjausopetus, vanhemman vastuu lapsen suun-hoidossa, hammasharja ja ohjelehtinen	suuhygienisti
6-vuotiskäynti, vain riskiryhmille	1. hammaslääkärin tekemä suun tarkastus	hammaslääkäri

4.6 Moniammatillinen yhteistyö

Pirkkalan yhteistyöalueen lastenneuvolan yhteistyöverkostot ovat laajat ulottuen kunnan varhaiskasvatukseen, sosiaalitoimeen (lastensuojelu) ja kotihoidon perhetyöhön. Moniammatillista yhteistyötä on viime vuosina tiivistetty erilaisten yhteistyöhankkeiden avulla. Pirkkalan kunnassa on hyvinvointitoimialan yhteiset työryhmät lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluprosessien vahvistamiseksi (LAPE-työ).

- Varhaiskasvatus:
Päiväkodeissa tehdään osa leikki-ikäisten kehitystä arvioivista tarkastuksista. Neuvolan ja päivähoidon välillä on jatkuvaa yhteydenpitoa vanhempien luvalla. Erytystä tukea tarvitsevan lapsen aloittaessa päivähoidon suunnitellaan lapsen kuntouttavaa hoitoa sekä tarvittavat tukitoimet varhaiskasvatukseen, terveystalveluiden ja vanhempien kesken.
- Perhetyö:
tukea tarvitseville perheille on mahdollista saada perhetyöntekijän apua perheen arkea tukemaan. Erytystä tukea tarvitsevien perheiden asioita hoidetaan yhteistyössä lasten ja nuorten tukipalvelujen kanssa.
- Lastensuojelu:
mikäli ilmenee vakava huoli lapsen hyvinvoinnista tai kehitystä vaarantavista olosuhteista, terveydenhoitaja on velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksen
- Päihdepalvelut:

päihdesairaanhoidajan kanssa tehtävä yhteistyö

- Fysioterapia:
tarvittaessa terveydenhoitajat voivat lähettää lapsia fysioterapeutille lisätutkimuksiin

4.7 Huomioitavaa lastenneurolatytöstä

- Terveydenhoitajaresurssien riittävyttä arvioidaan talousarviovalmistelun yhteydessä. Yhden kokoaikaisen terveydenhoitajan lapsimäärä voi suositusten mukaan olla 340, kun vuosiloma-aikoina ei ole sijaista tai 400 lasta, kun vuosiloma-ajalla on sijainen. Tällä hetkellä Pirkkalassa noin 340 lasta/th.
- Lastenneuroloiden aluejako ja resurssit tarkistetaan Pirkkalassa 1–2 vuoden välein ottaen huomioon kunnan tämän hetkiset kaavoitussuunnitelmat ja niiden vaikutukset lasten määrän kasvuun.
- Vesilahdella terveydenhoitajien ja lääkärin resurssit riittävät tällä hetkellä lastenneurolan tarpeisiin (väestövastuu).

5. KOULU- JA OPISKELUTERVEYDENHUOLLON TOIMINTAOHJELMA

5.1 Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tavoitteet ja tehtävät

Kouluterveydenhuollon tavoitteena on *turvata* lapsen ja nuoren terve kasvu ja kehitys terveystarkastusten ja terveysneuvonnan avulla. Tavoitteena ovat mahdollisimman tasapainoinen ja terveelliset elämäntavat omaksunut aikuinen.

Kouluterveydenhuollon tavoitteena on myös

- oppilaan hyvinvoinnin ja terveyden seuraaminen, arviointi ja edistäminen
- kansallisen rokotusohjelman toteuttaminen
- kasvu- ja kehityshäiriöiden sekä piilevien sairauksien löytyminen
- osallistuminen oppimisen, tunne-elämän ja käyttäytymisen ongelmien tunnistamiseen ja selvittämiseen yhteistyössä kodin sekä koulun oppilashuoltohenkilöstön ja opetushenkilöstön kanssa
- ammatinvalintaan vaikuttavien terveydellisten seikkojen huomioonottaminen
- koulutapaturmien ensiavusta huolehtiminen sekä koulussa äkillisesti sairastuneiden hoidon järjestäminen
- oppilaitoksen oppimisympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein

Asetuksen mukaan

- Oppilaalle on järjestettävä terveystarkastus jokaisella vuosiluokalla. 1., 5. ja 8. vuosiluokalla tarkastuksen on oltava laaja terveystarkastus.
- Yhteistyö kodin kanssa ja koko perheen hyvinvoinnin tukeminen ovat tärkeä osa kouluterveydenhuoltoa. Kaikille peruskouluikäisten lasten huoltajille järjestetään mahdollisuus osallistua lastensa laajoihin terveystarkastuksiin.

5.2 Kouluterveydenhuollon tarkastukset Pirkkalan yhteistoiminta-alueella

Alakoulu

1 lk	2 lk, 3lk, 4lk	5 lk	6 lk
laaja terveystarkastus terveydenhoitaja, lääkäri, oppilas, vanhemmat osalle lapsista jo kesällä ennen koulun alkua	terveydenhoitaja	laaja terveystarkastus terveydenhoitaja, lääkäri, oppilas, vanhemmat	terveydenhoitaja

Yläkoulu

7 lk	8 lk	9 lk
terveydenhoitaja	laaja terveystarkastus terveydenhoitaja, lääkäri, oppilas, vanhemmat	terveydenhoitaja

Suun terveydentilan ja hoidon tarpeen arvio

- Asetuksen 338/2011 mukaisesti suun terveydenhuollon tarkastukset tehdään 1. ja 5. lk:n oppilaille. Muille luokille tarkastukset tehdään yksilöllisen tarpeen mukaan. Yläkoulussa tarkastukset tehdään 8. lk:n oppilaille, muille luokille yksilöllisen tarpeen mukaan.
- Lukioikäisille lähetetään hoitoon hakeutumiskehoitus lukion 2. luokalla, lähellä 17-vuotissyntymäpäivää.
- Kouluikäisten suun terveydenhuollon tarkastuksia tekevät useat hammaslääkärit/suuhygienistit eri toimipisteissä.

5.3 Opiskeluterveydenhuollon tehtävät ja tarkastukset

- Opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin sekä opiskelukyvyn seuraaminen ja edistäminen
- Terveyden- ja sairaanhoitopalveluiden järjestäminen opiskelijoille, mukaan lukien suun terveydenhuolto
- Opiskelijan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä opiskelijan tukeminen ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai -hoitoon ohjaaminen
- Oppilaitoksen opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein

Asetuksen mukaan opiskelijalle tehdään

- terveydenhoitajan tarkastus ensimmäisenä opiskeluvuonna
- lääkärintarkastus toisena opiskeluvuonna

Lukio ja ammatillinen oppilaitos Tredu

1. lk	2. lk
terveydenhoitaja	laaja terveystarkastus terveydenhoitaja, lääkäri, oppilas pojille kutsuntarkastus

5.4 Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstö ja asiakkaat

Henkilöstöresurssit 2019

Pirkkalassa on kuusi (6) kouluterveydenhoitajaa, joilla on vastuullaan 1–3 koulua kullakin sekä yksi varahenkilö, joka tällä hetkellä toimii yhtenä kokoaikaisena terveydenhoitajana. Yksi kouluikäisten ikäluokka on noin 275 lasta, joten ala- ja yläkoulussa opiskelee noin 2.470 oppilasta, lukiossa noin 275 ja Tredun ammattioppilaitoksessa noin 240 opiskelijaa eli yhteensä noin 3.000 oppilasta. Koululääkärit ovat kouluilla yhteensä 5 pv/viikossa.

Kouluterveydenhoitajat toteuttavat vuosittain kevään ja alkukesän aikana myös asevelvollisten kutsuntatarkastukset. Tarkastettavan ikäluokan koko on noin 120-150 nuorta miestä.

Kouluilla toimii psykiatrinen sairaanhoitaja, jonka tehtäviin kuuluu auttaa ja tukea lapsia ja nuoria arjen toimintojen ja koulunkäynnin sujumisessa sekä mieltä painavissa asioissa ennalta ehkäisevällä työotteella.

Vesilahdella on kaksi terveydenhoitajaa, joista toinen toimii kouluterveydenhuollossa 100 %:sti. Hänellä on vastuullaan kaksi koulua (yläkoulu, Kirkonkylän alakoulu). Toinen terveydenhoitaja toimii 60 %:sti, ja hänen vastuullaan on Ylämäen ja Narvan koulu sekä osa yläkoulua. Vesilahdella oppilailta on myös mahdollisuus tavata psykiatrista sairaanhoitajaa terveyskeskuksessa.

Pirkkala	6 th:n työpanos + 1 varahenkilö	Kouluterveydenhuollon piirissä noin 2.500 oppilasta ja opiskeluterveydenhuollon piirissä noin 500 opiskelijaa. Suositus: max 600 oppilasta/th, Pirkkalassa noin 428 oppilasta/th, kun varahenkilölle on jaettu oma oppilasmäärä. Lääkäri kouluilla yhteensä 5 pv viikossa.
Vesilahti	2 th:n työpanos	Kouluterveydenhuollon piirissä on noin 700 oppilasta, 410 oppilasta/th Lääkäri on yhtenäiskoululla 8 tuntia viikossa sekä 6 päivää lukuvuodessa Narvan ja Ylämäen koululla

Käynnit kouluterveydenhuollossa		2016	2017	2018
Pirkkala				
	lääkäri	783	704	767*
	terveydenhoitaja	8621	7669	7794
Vesilahti				
	lääkäri	247	263	214
	terveydenhoitaja	1776	1656	1495

*) tilastollinen käyntien yhteismäärä yhteensä 1156, näistä käynneistä kuitenkin osa sairaanhoidollisia käynntejä, jotka virheellisesti tilastoitunut kouluterveydenhuollon käynneiksi, laajojen terveystarkastusten ikäryhmien oppilasmäärän mukainen arvio lääkärin käyntimääristä on noin 767.

Käynnit opiskeluterveydenhuollossa		2016	2017	2018
Pirkkala				
	lääkäri	91	60	100
	terveydenhoitaja	285	132	280

Käynnit psykiatrisella sairaanhoitajalla koululla		2016	2017	2018
Pirkkala				
	psyk. sairaanhoitaja	250	310	255

5.5 Terveystapaamiset ja vastuutahot kouluterveydenhuollossa

Alakoulu

Toimenpide	Mitä tehdään?	Miten tehdään?	Vastuutaho
1. lk:n laaja terveys-tarkastus	Terveydenhoitajan tarkastus	Terveystottumusten arviointi ja ohjaus, perhetilanteen kartoitus, sosiaaliset suhteet ja koulunkäynti, pituus, paino, verenpaine ja pulssi, näkö, kuulo, esitietolomake	kouluterveydenhoitaja
	Lääkärintarkastus	Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin arviointi, ryhti, oppilaan selviytyminen ja hyvinvointi koulussa-lomake, perusstatus, puberteettistatus	koululääkäri
2. lk:n terveys-tarkastus	Terveydenhoitajan tarkastus	Terveystottumusten arviointi ja ohjaus, perhetilanteen kartoitus, sosiaaliset suhteet ja koulunkäynti, pituus, paino, puberteetin huomioiminen	kouluterveydenhoitaja
3. lk:n terveys-tarkastus	Terveydenhoitajan tarkastus	Terveystottumusten arviointi ja ohjaus, perhetilanteen kartoitus, sosiaaliset suhteet ja koulunkäynti, pituus, paino, näkö, terveystarkastus, tarkempi puberteetin huomioiminen	kouluterveydenhoitaja
4 lk:n terveys-tarkastus	Terveydenhoitajan tarkastus	Terveystottumusten arviointi ja ohjaus, perhetilanteen kartoitus, sosiaaliset suhteet ja koulunkäynti, pituus, paino, ryhti, puberteetin huomioiminen	kouluterveydenhoitaja
5 lk:n laaja terveys-tarkastus	Terveydenhoitajan tarkastus	Terveystottumusten arviointi ja ohjaus, perhetilanteen kartoitus, sosiaaliset suhteet ja koulunkäynti, murrosikäneuvonta, pituus, paino, verenpaine ja pulssi, näkö, kuulo, THL:n valtakunnalliset lomakkeet, MOVE-lomake	kouluterveydenhoitaja
	Lääkärin tarkastus	Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin arviointi, ryhti, perusstatus, puberteettistatus, oppilaan selviytyminen ja hyvinvointi koulussa -lomake	koululääkäri
6 lk:n terveys-tarkastus	Terveydenhoitajan tarkastus	Terveystottumusten arviointi ja ohjaus, perhetilanteen kartoitus, sosiaaliset suhteet ja koulunkäynti, murrosikäkeskustelu, pituus, paino, ryhti, R-BDI-mielialakysely, puberteetin huomioiminen, HPV-rokote ja tarvittaessa toinen annos vesirokkorokotetta	kouluterveydenhoitaja

Yläkoulu

Toimenpide	Mitä tehdään?	Miten tehdään?	Vastuutaho
7 lk:n terveystarkastus	Terveystarkastus	Terveystottumusten arviointi ja ohjaus, perhetilanteen kartoitus, sosiaaliset suhteet ja koulunkäynti, pituus, paino, ryhti, puberteetin huomioiminen, esitietolomake	kouluterveydenhoitaja
8 lk:n laaja terveystarkastus	Terveystarkastus	Terveystottumusten arviointi ja ohjaus, perhetilanteen kartoitus, sosiaaliset suhteet ja koulunkäynti, ammatinvalinta-asiat, seksuaaliterveyskeskustelu, pituus, paino, BMI, verenpaine ja pulssi, näkö, värinäkö, kuulo, THL:n valtakunnalliset esitietolomakkeet, MOVE-lomake, R-BDI-mieliala-kysely, rokotustodistus, DTap-rokote	kouluterveydenhoitaja
	Lääkärintarkastus	Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin arviointi, ryhti, perustatus, puberteettistatus, ajoterveyteen vaikuttavat tekijät, ammatinvalinta-asiat, oppilaan selviytyminen ja hyvinvointi koulussa-lomake	koululääkäri
9 lk:n terveystarkastus	Terveystarkastus	Terveystottumusten arviointi ja ohjaus, perhetilanteen kartoitus, sosiaaliset suhteet ja koulunkäynti, pituus, paino	kouluterveydenhoitaja

Erityistä tukea tarvitsevat oppilaat

Toimenpide	Mitä tehdään?	Miten tehdään?	Vastuutaho
Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen	Tunnistetaan: -vaikeuksia koulun etenemisessä -päihdeongelmat -mielenterveys-ongelmat -lähisuhdeväkivalta -perheen toimeentuloon tai elinoloihin liittyvät ongelmat -syömishäiriöt	Oppilashuollolliset asiantuntijatyöryhmät tarvittaessa, yhteistyö lasten- ja nuorisopsykiatrian kanssa Ryhmätoiminta, esim. ART -ryhmät. Erityistyöntekijöille ohjaaminen	kouluyhteisö
Ryhmätoiminta	Oppilaille järjestetään tarpeen ja resurssien mukaan ryhmätoimintaa	Esim. Terveyskasvatus-ryhmiä,	moni- ammattillinen

Suun terveydenhuolto

Toimenpide	Mitä tehdään?	Miten tehdään?	Vastuutaho
Vastaanotto-käynti	1.lk lakisääteinen hammastarkastus kaikille Vanhemmat kuljettavat ja ovat mukana hammas-tarkastuksessa	Suun terveystarkastus, purennan tarkastus, riski-potilaiden seulominen, tarvittaessa pinnoitus, harjaustekniikka, ksylitolin käyttö. Toteutetaan pääsääntöisesti monihuonemallina, jossa mukana suun terveydenhuollon tiimi, suuhygienisti, hammaslääkäri ja hammashoitaja. Näin saadaan käyntien määrää vähennettyä.	hammaslääkäri suuhygienisti
Vastaanotto-käynti	2.-4.lk sekä 6.lk tarkastus ja hoito yksilöllisen tarpeen mukaan.	Suun terveystarkastus, purennan tarkastus, harjaustekniikan kontrolli, välipalat, vesi janojuomana	suuhygienisti
Vastaanotto-käynti	5.lk lakisääteinen hammastarkastus kaikille	Suun terveystarkastus, purennan tarkastus, erosiiviset juomat (syövyttävät), tupakka	hammaslääkäri
Ryhmä-tilaisuus	2., 4. ja 6.lk luokittain	Terveyskasvatus-tilaisuus aiheena harjaus ja ravinto	suuhygienisti
Vastaanotto-käynti	7. lk ja 9.lk yksilöllisen tarpeen mukaan	Yksilöllisen tarpeen mukaan ennaltaehkäisen hoidon käynti ja hoitotoimenpiteet	suuhygienisti
Vastaanotto-käynti	8. lk lakisääteinen hammastarkastus, kaikille	Suun terveystarkastus, purennan kontrollointi, hammaslangan käyttö, tupakka, nuuska, lävistykset	hammaslääkäri
Ryhmäkäynti koululla	Suun terveydenhuollon teemapäivät kerran yläasteen aikana	Ennaltaehkäisevä suun terveys, ravinto, tupakka, hampaiden syöpyminen	suuhygienistit +hammashoitajat (työryhmä)

Terveystottumusten arviointi sisältää ruokatottumusten, nukkumistottumusten ja uniongelmien, fyysisen aktiivisuuden, ruutuajan (mm. pelit), päihteiden käytön, suuhygienian ja hygienia-tottumusten arvioinnin ja ohjauksen.

5.6 Terveystapaamiset ja vastuutahot opiskeluterveydenhuollossa

Pirkkalan lukio

Toimenpide	Mitä tehdään?	Miten tehdään?	Vastuutaho
Lukion 1. lk:n terveys-tarkastus (Vesilahdella ei ole lukiota)	Terveystarkastus	Terveystottumusten arviointi ja ohjaus, perhetilanteen kartoitus, sosiaaliset suhteet ja koulunkäynti, pituus, paino, verenpaine, pulssi, kuulo, näkö, mielialakysely. Keskustellaan päihteistä ja seksuaaliterveydestä.	kouluterveydenhoitaja
Lukion 2. lk:n laaja terveys-tarkastus	Terveystarkastus	Terveystottumusten arviointi ja ohjaus, perhetilanteen kartoitus, sosiaaliset suhteet ja koulunkäynti, pituus, paino, seksuaaliterveyskeskustelu, kuulo, näkö, verenpaine ja pulssi, ADSUME -päihdemittari Pojat: lisäksi kutsuntatarkastukseen liittyvän lomakkeen täyttö, värinäkö, virtsanäyte	kouluterveydenhoitaja
	Lääkärin tarkastus	Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin arviointi, perustatus Pojille kutsuntatarkastus.	koululääkäri

Ammatillinen oppilaitos Tredu

Toimenpide	Mitä tehdään?	Miten tehdään?	Vastuutaho
1. vuoden tarkastus	Terveystarkastus	Terveystottumusten arviointi ja ohjaus, perhetilanteen kartoitus, sosiaaliset suhteet ja koulunkäynti, pituus, paino, verenpaine ja pulssi, näkö, kuulo, elämänhallintaan liittyvät asiat, päihteiden käytön ehkäisy, seksuaaliterveyskeskustelu, R-BDI-kysely, yksilöllisen tarpeen mukaan esim. ADSUME/AUDIT, unikysely	kouluterveydenhoitaja
1. tai 2. vuoden lääkärin tarkastus	Lentokoneasentajilla on ilmailulääkärin tarkastus ennen koulun aloitusta. Logistiikan opiskelijoilla lääkärin tarkastus on 2. vuonna.	Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin arviointi, perustatus.	koululääkäri

Vesilahdella ei ole toisen asteen oppilaitoksia.

5.7 Moniammatillinen yhteistyö

Pirkkalan yhteistoiminta-alueella kouluterveydenhuollon verkostot ulottuvat kunnan sisällä laajasti koko hyvinvointitoimialalla; sivistys- ja nuoriso- ja vapaa-aikatoimeen. Moniammatillista yhteistyötä on viime vuosina tiivistetty erilaisten yhteistyöhankkeiden myötävaikutuksella. Pirkkalassa on hyvinvointitoimialan sisäiset työryhmät lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluprosessien eteenpäin viemiseksi.

- **Sivistystoimi:**
Jokaisella koululla kokoontuu koulukohtainen oppilashuoltotyöryhmä muutaman kerran vuodessa ja lisäksi tarpeen mukaan järjestetään yksilöllisiä oppilashuoltotyöryhmän tapaamisia. Yksilöllisen oppilashuollon tapaamiseen kutsutaan huoltajan ja oppilaan luvalla tarpeelliset työntekijät. Huoltajat ovat pääsääntöisesti tapaamisissa aina mukana.
- Koulupsykologi, koulukuraattori
- Terveyskeskuksen palvelut
- Perheneuvola
- Nuorisopsykiatrinen hoito (psykologi, psykiatrinen sairaanhoitaja, lastenpsykiatri)
- Nuorisopalvelut:
osallistuvat koulujen oppilashuoltoryhmiin ja tekevät tiivistä yhteistyötä oppilaitoksien ja kouluterveydenhuollon kanssa.
- Erityisnuorisotyö:
Kouluterveydenhoidosta voidaan ohjata 11–17-vuotiaita erityisnuorisotyön yksilö- ja perheohjaukseen tai pienryhmätoimintaan. Tukea ja apua vapaa-ajalle/kotitilanteisiin, sosiaalisiin taitoihin ja elämänhallintaan.
- Etsivä nuorisotyö:
Kouluterveydenhoidosta voidaan ohjata 16–29-vuotias nuori etsivään nuorisotyöhön, jos hän tarvitsee tukea tulevaisuuden suunnitteluun tai nuorella on esim. talousvaikeuksia, arjenhallinnan haasteita tai tarvitsee apua itsenäistymiseen.
- Lastensuojelu:
Kunnassa on oltava monialaisen yhteistyön suunnittelua ja kehittämistä varten yhteistyöryhmä, jonka kohderyhmänä ovat kaikki kunnassa asuvat nuoret. Yhteistyöryhmä toimii vuorovaikutuksessa järjestöjen, seurakunnan ja muiden yhteisöjen kanssa.
- Koulun terveydellisten olojen seurannassa yhteistyössä: koulu, terveystarkastaja, työterveyshuolto, työsuojeluhenkilöstö
- Kela:
Tarvittaessa pyydetään ammatinvalintaan ja etuisuuksiin liittyvät asiat.
- Erikoissairaanhoito

5.8 Huomioitavaa koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta

- 1. ja 7. lk:n tarkastukset aloitetaan jo kesällä ennen koulun alkua ja jatketaan alkusyksynä. Vanhempien osallistumista erityisesti laajoihin terveystarkastuksiin pidetään tärkeänä ja se onkin lisääntynyt koko ajan.
- Kouluterveydenhoitajien työn painopiste tulee olla enemmän ennaltaehkäisevässä työssä (lakisääteiset terveystarkastukset). Taataksemme häiriöttömän tarkastustilanteen niin oppilaille kuin heidän vanhemmille ja työrauhan kouluterveydenhoitajille, osalla kouluista on käytössä avoin vastaanotto. Kyseisenä aikana voi terveydenhoitajan vastaanotolle tulla ilman ajanvarausta ja minkä syyn takia tahansa. Muuna aikana vastaanotto toimii ainoastaan ajanvarauksella. Koulupäivän aikana sattuneiden tapaturmien ensiapu ja äkilliset sairastumiset hoidetaan myös kouluterveydenhuollossa. Kouluterveydenhoitajat voivat osallistua vanhempainiltoihin.

- Kouluterveydenhuollon riittävästä työpanoksesta huolehditaan vuosittaisen talousarviovalmistelun yhteydessä. Kouluterveydenhuollon lääkärin lisäämistarve on arviolta 0,8 henkilötyövuotta vuodelle 2025.
- Ns. matalan kynnyksen mielenterveyspalveluista alakoulujen ja yläkoulun osalta vastaa kouluterveydenhuollossa psykiatrinen sairaanhoitaja. Psykososiaalisen varhaisen puuttumisen tarve on kasvanut.
- Koulujen tiloissa toimivat esikoulut ja iltapäivätoiminta (n. 277 esikoululaista) vaikuttavat osaltaan kouluterveydenhuollon toimintaan.

6. TOIMINTAOHJELMAN TOTEUTUKSEN SEURANTA JA PÄIVITTÄMINEN

Pirkkalan yhteistoiminta-alueen toimintaohjelman on laatinut neuvolan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon osastonhoitaja, hoitotyön johtaja sekä suun terveydenhuollon osalta vastaava hoitaja. Toimintaohjelman päivitys hyväksytään hyvinvointilautakunnassa. Nämä tahot myös seuraavat ja arvioivat toimintaohjelman mukaisen toiminnan toteutumista. Toimintaohjelman laadintaan ovat lisäksi osallistuneet kuntien sosiaalityö, varhaiskasvatus ja opetustoimi. Toimintaohjelma tarkistetaan ja päivitetään niin, että mahdolliset talousarviovaikutukset voidaan huomioida seuraavan vuoden talousarvion raamivalmistelussa. Palveluiden laatua seurataan asiakaspalautteilla ja -kyselyillä.

Valtakunnallisesti Terveyden ja hyvinvoinnin laitos huolehtii neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toiminnan kehittämisestä, seurannasta ja kuntien ohjauksesta. THL julkaisee ohjeistuksia, järjestää koulutuksia ja kokoaa neuvolatoimintaa koskevia seurantatietoja. Neuvolatoiminnan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ja ennalta ehkäisevän suun terveydenhuollon palvelutuotantoa seurataan perusterveydenhuollon avohoidon kirjaamisen avulla (AvoHilmo). Avohoidon hoitoilmoitusjärjestelmässä kerätään tietoja esimerkiksi toteutetuista toiminnoista nk. toimintoluokituksen (SPAT) avulla. Lisäksi terveyden edistämisen aktiivisuudesta muun muassa lasten ja nuorten palveluissa saadaan tietoa Terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmä TEAviisarin avulla. Aluehallintovirasto (AVI) ohjaa valvoo kunnissa tarjottavia julkisia ja yksityisiä terveyspalveluja. AVI:n toiminta tähtää väestön hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen sekä syrjäytymisen ehkäisemiseen. Valvonnan lähtökohtana on etukäteisvalvonta, toissijaisesti jälkikäteisvalvonta. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja hallintovirasto Valvira ohjaa aluehallintovirastojen toimintaa sekä ohjaa ja valvoo kansanterveystyötä erityisesti silloin, kun kysymyksessä ovat periaatteellisesti tärkeät ja laajakantoiset asiat, useaa aluetta tai koko maata koskevat asiat tai jotka liittyvät Valvirassa käsiteltävänä olevaan terveydenhuollon ammattihenkilöä koskemaan valvonta-asiaan tai joita aluehallintovirasto on esteellinen käsittelemään.

7. TAUSTAMATERIAALI

- Äitiysneuvolaopas - Suosituksia äitiysneuvolatoimintaan 2013
- Kansallinen imetyksen edistämisen toimintaohjelma vuosille 2018–2022
- Lastenneuvolaopas 2004
- Kouluterveydenhuollon laatusuositus 2004
- Opiskeluterveydenhuollon opas 2006 (lukiot, ammatilliset oppilaitokset, ammattikorkeakoulut, yliopistot)
- Edistä, ehkäise ja vaikuta - Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014–2020
- Kansanterveyslaki (66/1972)
- Terveystarkastuslaki (1326/2010)
- Kansanterveysasetus (802/1992)
- Terveystarkastus 2015-kansanterveysohjelma (STM:n julkaisu 2001:4)
- Terveystarkastuksen laatusuositus (STM:n julkaisu 2006:19)
- Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa, Menetelmäkäsikirja (THL, 2017)
- Laaja terveystarkastus, Ohjeistus äitiys- ja lastenneuvolatoimintaan sekä kouluterveydenhuoltoon (THL, 2012)
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)